

שמעתא למיקתא

גליון צ"ה | פרי ויקהל פקודי - פרה | היתשע"ב
קהילת 'חניכי הישיבות', רמות ב'

הקונה בית מאינו שומר תו"מ, האם צריך להכשיר את השייש שבמטבח

א. הכשרת כלים

כתב ה**שו"ע** (סי' תנ"ג סעי' ה) שכלים שנשתמש בהם בחמין, כפי תשמישן הכשרן. אם תשמישן בכלי ראשון, צריך להכשירן בכלי ראשון, ואם תשמישן בכלי שני, הכשרן בכלי שני, וכלי שמשמשין בו בעירו שמערה מכלי ראשון, צריך לערות עליו מכלי ראשון. ועייניש (סעי' ב) שכן דבר שתשמישו ע"י האור ללא משקה הכשרו בליבו. וכתב **בנקה"כ** (סי' צג על הטי"ז ס"א) דכל זה אם בלע איסור, אבל בהתירא דלע סגי בהגעלה (כגון שרוצה להכשירם מבשר לחלב). וכן נקט ה**מ"א** (סי' תנ"ג ס"ק יא וסי' תקט ס"ק ה). וכן פסק ה**מ"ב** (סי' תנ"ג ס"ק יט).

ונחלקו הראשונים [ע"י **בב"י** (סי' תנ"ג ד"ה לכן כתב אבי הערוך)] לענין כלי שרוב תשמישו בדבר המצריך הכשר הקל ומיעוט תשמישו לדבר המצריך הכשר החמור, האם הכשרו לפי רוב תשמישו או לפי מיעוט תשמישו.

וע"י **ברמ"ע מפאנו** (צ"ו ע"ה וכו') שביאר דלדעת הסוברים דסגי בהכשר הקל, היינו כשאינו בן יומו זמזמן בליעת האיסור, הואיל ונותן טעם לפגם הוא ואין איסורו אלא מדרבנן הם אמרו והם אמרו. וכן ה**ב"י** (סעי' תנ"ג) הביא בשם ה**רשב"א** (ח"א סי' שע"ב) דאזלינן אחר רוב תשמישו כל שאינו בן יומו מתשמיש האיסור החמור. וכן ה**מ"ב** (שם ס"ק מה) כת' דבתוך מעליע לא אזלינן בתר רוב תשמישו. ו**בחו"א** (סי' קי"ט ס"ק טו ד"ה סימן) הוסיף דאפי' אם ספק לו אם השתמש בו מעליע אסור. וע"י **באג"מ** (או"ח ח"ה סי' לא על סעי' ו).

מאידך כתב ה**ט"ז** (סי' תנ"ג ס"ק י"א) דטעם החוששים למיעוט תשמיש הוא מפני המון העם דלא ידעו לחלק בין רוב תשמישו בכלי ראשון או רק לפעמים. [וע"י **בתבואות שמש** (סי' כג) שכת' שלפי דברי ה**ט"ז** י"ל דהיכן המיעוט לא שכיח כלל יש להקל דהרי מילתא דלא שכיח לא גזרו רבנן. וכן י"ל לפי ה**ב"ח** (ס"ף אות טו) שכת' דחיי' למיעוט המצוי. וע"י **בשו"ע** (סי' תנ"ג סעי' ז) דמשמע שאף לסוברים דאזלינן בתר רוב תשמישו חיי' למיעוט הרגיל. אולם שו"מ **באור לציון** (ח"ג פ"י אות י ובהגה) שכת' דבאמת אין זה אלא חומרא שנהגו בשלחנות שחששו בהם יותר].

ולהלכה דעת ה**שו"ע** (סי' תנ"ג סעי' ו) דאזלינן בתר **רוב תשמישו**. [וע"י **ברב פעלים** (יו"ד ח"ג סי' ח ד"ה מיהו) שהוכיח דאזלינן בתר רוב תשמישו אפי' היכן שודאי השתמש במיעוט החמור. וכן פסק ה**כה"ח** (א"ק ת) וכן מוכח מדברי ה**מ"ב** הני"ל ודעימיה. אולם ה**רמ"א** (שם) פסק **דלא** אזלינן בתר רוב תשמישו.

ג. רוב תשמישו בשייש וכיור

והנה לפי ה**שו"ע** הני"ל הסיבב דאזלינן בתר רוב תשמישו, כלי שרוב תשמישו בצונן ונטרף, רשאי להשתמש בו ללא שום הכשר אע"פ שלפעמים משתמש בו בחמין כמבואר **ברשב"א** (ח"א סי' שע"ב) **בשו"ע** (סי' תנ"ג סעי' כה). **במ"ב** (ס"ק מה, ס"ק קנה). ו**בכה"ח** (אות קב).

מענה י"ל **דכיור** לצורך שימוש **בפסח**, אם רוב תשמישו בצונן (כלי במים שאין חיד סולדת בהם) לדעת ה**שו"ע** "מעיקר הדין" אינו צריך הכשר. וכ"כ **באור לציון** (ח"ג פ"י אות יא) דדי לשוטפו ולנקותו היטב, ויש נוהגים לערות מים גם על הכיור ולכסותו בפלסטיק, ע"כ.

משא"כ לדעת ה**רמ"א** יש להכשירו כי פעמים משתמשים בו חמץ בחמין (כגון ששפכו בו מים חמים של תבשיל של אטריות מכלי ראשון שעמד ע"י האש וכדו'). [אולם יש לציין שיש חומרים שלא מהני להם הכשר, וכגון אם הכיור הוא מחרסיה אפי' מצופה בהיתוך זכוכית, ע"י **בספר הגעלת כלים** (פ"י אותיות קד-ו), ועייניש דבכה"ג יש נוהגים להניח בתוכו כלי מתכת או פלסטיק, כדי שהכלים המודחים ינחו על כלי זה ולא על הכיור עצמו. ועייניש דדעת ה**גר"ש ואזנר שליט"א** [צ"ל], ועוד, שאף בכה"ג לא ישתמש בכיור במים חמים כי פעמים רבות נסתם וממלא במים וכשהם חמים תצא הפליטה מהחרס ותבלע בכלים].

וכן הדין לענין "כיור" שנטרף בשאר איסורים, לדעת ה**שו"ע** הני"ל מהני להכשירו לפי רוב תשמישו ואם דרכו להשתמש בו בצונן צריך לנקותו ותו לא. משא"כ לפי ה**רמ"א** דבכל גוונא צריך הכשר.

ד. רוב תשמישו בבלע היתר

אלא דאכתי יש לעיין בזה כי באמת הא דלא אזלינן בתר רוב תשמישו אינו אלא חומרא לכתחלה כמבואר **בט"ז** (ס"ק יא). וכן דייק מדבריו ה**פמ"ג** (שם). וע"י **בא"ר** (שם אות יח) שנקט שדיעבד שרי כדעה ראשונה. וכן פסק ה**מ"ב** (שם ס"ק מה), וכן משמע **בחו"א** (יו"ד סי' מד ס"ק א) וע"י **בכה"ח** (אות קה) דאם הכלי מתקלקל ע"י ליבון אפשר דהוי כדיעבד ויש לילך אחר רוב תשמישו. וא"כ י"ל דעד כאן לא החמיר ה**רמ"א** אלא לענין פסח דחמיר משא"כ בשאר איסורים. וכן מצאתי **באור לציון** (שם בהגה ד"ה ונראה שאף) שכתב שאף לרמ"א שמחמיר וסובר דלא אזלינן בתר רוב תשמישו, אין זה אלא בפסח משום חומרא דחמץ וע"כ הנהיג דירה מאנשים שאינם מקפידים על כשרות, ואין לו להשחית את הכיור, וא"צ להחליפו, ע"כ. וכן מוכח מדברי ה**גר"ש זצ"ל** **הושבט הלוי** המובאים לקמן.

ה. כשרוב תשמישו הוא היתר

אלא דעיינן **בפמ"ג** (סי' צא ש"ד ס"ק א) שכתב דכלי עץ שבלע ע"י האש, כגון שנפל חֶלֶב חם מהותך מנר שקורים קרויני"ל דהוה תשמישו ע"י האש, וה"ה נר עשוי כעין פתילה כמו שלנו, אם נפל הנר על כלי עץ נבלע ע"י האור לא סגי בהגעלה.

וביאר ה**גר"ש פלגור זצ"ל** (חכמת שלמה יו"ד ק"ו צא) דאע"פ דכלי הני"ל רוב תשמישו בחם (ע"י משקה) מ"מ דוקא היכן שהכלי אסור בלא"י וחיבי הכשר כפי בזה שפיר אבדוק כיון דע"כ לענין איסור שנאסר שלא ע"י האור מהני ליה הגעלה, מנז דמנתי חל הגעלה לאיסורין הנאסר שלא ע"י האור מהני גם למה שנאסר ע"י האור, כיון דהוי דמיעוט תשמישו. אבל אם לא נאסר תחלה רק השתא ע"י האור א"כ הגעלה זו מה טיבה בשלא ע"י האור לא נשתנה בו איסור ולמה דהוי ע"י האור לא מהני הגעלה [עייניש שדחה עפ"י דברי השואל שלא סבר כן].

מבואר מדבריו דלא אזלינן בתר רוב תשמיש רק היכן דגם שאר התשמיש היה איסור, אלא שלא ע"י האש ולאחר מכן חל חיוב הגעלה, דמהני ההגעלה ממילא גם בליעת ליבון שכבר הוא עכשיו נותן טעם לפגם, משא"כ בכלי שרוב בליעת היתר ע"י חמין שלא ע"י האש ורק פעם א' נבלע איסור ע"י האור חיוב ליבון. וע"י **בשבט הלוי** (ח"ו סי' קטו אות ג) שכתב שהגרש"ק צדק בדבריו וכן יורה סתימת הפוסקים. וכן פסקו ה**חזו"א** (או"ח סי' קט"ז ס"ק טו) ו**המנחת שלמה** (ח"ב סי' צו אות ד). וכל זה דלא **כהדרי מלמאל** (ח"ג סי' נו ד"ה הנה לכאורה). ולאור דבריהם אם רוב תשמישו של הכיור בחם ונטרף בגוונא שחייב ליבון צריך להכשירו בהכשר החמור. אלא דלכאורה דבריהם צ"ע מדברי הרשב"א הני"ל ודעימיה דאף רוב תשמישו בצונן רשאי להשתמש בללא הכשר ואל"כ לכאורה ה"ה היכן שרוב שימושו בחמים של היתר דשרי ע"י הכשר הקל. וע"כ לומר דכיון דבעו הדחה זו הכשרם, עייניש ברשב"א.

ו. הכשרת השייש והכיור

מענה יוצא דהרוכש בית חדש או המתארח בצימר וכדו', ולא ידוע אם השייש חלבי או בשרי ואין בידו לברר בקל, יכול להכשירו טרם שימוש (אם הוא אינו בן יומו) ע"י ניקוי היטב בלבד וא"צ עירווי מכלי ראשון וכדו' דבכה"ג אזלינן לכו"ע בתר רוב תשמישו שהוא בצונן.

אלא דבגוונא שאינם שומרי תורה ומצוות השתמשו בו דיש לחוש שנאסר השייש יש להחמיר להכשיר השייש ע"י עירווי מכלי ראשון דהרי בליעת ב"ח הוי בכלל איסורא בלע [ע"י **שו"ע** (סי' צח סעי' ה), ואכמ"ל], ומשמע **מהמ"ב** (סי' תנ"ג ס"ק יט) דאף לשו"ע הני"ל הא דאזלינן בתר רוב תשמישו היינו דוקא בהתירא בלע, אבל באיסורא בלע לא. ואע"פ שעיקר תשמיש השייש הוא ע"י הנחת כלים וכדו' וקיי"ל דטעם הבלוע בכלי אינו דוקא אחר ללא רוטב, מ"מ לפעמים מניחים אוכל חם וכדו' ללא הפסק. ועוד דמצנינו **ברמ"א** (סי' צב סעי' ה) דנקט דיש להחמיר באמת בלוע יוצא מכלי ללא רוטב, וכמו שביארנו בסי' בגליון קל"ג. ומ"מ בגוונא דא"ה להכשירו יש מקום להקל ע"י ניקוי היטב מכמה טעמים, וע"י לעיל בשם האור לציון, ואכמ"ל. שו"ר דדעת ה**גר"ש זצ"ל** (אשרי האישי יו"ד פ"ה אות לה) דבגוונא שהבעלים הקודמים שמשו על השייש איסור אין להתיר לכתחלה להשתמש בו, כי יש לחשוש לשיטת ה**ט"ז** (יו"ד סי' צו ס"ק א) דמכליל לכלי יוצא לאור רוטב.

ז. כיור מחרסיה

והיכן שהכיור הוא מחרסיה ע"י לעיל שכת' דאין לו הכשר לא ע"י הגעלה ולא ע"י ליבון. אלא דע"י **במנחת יעקב** (מכל לפה ס"ק טז) שהביא דכלי חרס דצריך שבירה הוי כדיעבד ומתירין הכלים לאחר שהיית מעליע במקום הפסד מרובה. אולם ה**פת"ש** (סי' קכב ס"ק א) ו**הערוה"ש** (אות ג) דחו דבריו. מיהו ה**ב"ח** (מכל ה"ה אות ה) כת' דבמקום הפסד גדול ואיכא עוד **צדדים להקל** אפשר שיש לסמוך ע"י. וע"י **בטור** (יו"ד סי' קכא) בשם **בעל העיטור** דס"ל דכלי חרס אינו בין יומו מגעילו ג"פ ודיו. ואע"פ דלא קיי"ל כדבריו מצרפים דבריו בכמה גוונא, עיינן **בכת"ס** (יו"ד סי' תח), **באג"מ** (יו"ד ח"ג סי' ס) ועוד.

מסקנה דדינא

העולה לדינא, א' הרוכש בית משומר תורה ומצוות או המתארח בצימר וכדו', ולא ידוע אם השייש חלבי או בשרי ואין בידו לברר בקל, יכול להכשירו טרם שימוש (אם הוא אינו בן יומו) ע"י ניקוי היטב בלבד וא"צ עירווי מכלי ראשון וכדו'. ב' באופן שאינם שומרי תורה ומצוות השתמשו בו שיש לחוש שנאסר השייש ממש יש להחמיר להכשיר השייש ע"י עירווי מכלי ראשון, ואם יש חשש לקלקול השייש יש מקום להקל להכשירה ע"י ניקוי יסודי.

האם מותר לעסוק בדבר אחר בשעה שעוסק במצוה

תניא [בבב"ב ט"ז] הפועלים שהיו עושים מלאכה אצל בעל הבית קורין ק"ש ומתפללין, ואוכלין פתן ואין מברכים לפניה אבל מברכין לאחריה שתיים, כיצד, ברכה ראשונה כתיקונה שניה פותח בה בברכת הארץ וכוללין בונה ויושלים בברכת הארץ. ב"ד"א בעלויין בשכרן אבל עושין כסעודתן או שהיה בעה"ב מיסב עמהן מברכין כתיקונה.

ובטור [סי' קצ"א] הביא דינא דההיא ברייתא בזה"ל: פועלים העושין מלאכה אצל בעה"ב מקצריין בברכת המזון כדי שלא לבלל בעל הבית, דתניא פועלים העושין מלאכה וכו'.

וכתב ה**ב"י** [שם] דלאא למידק לפנה אמרו שלא יברכו אלא חתיים מלכת ביטול מלאכתו של בעה"ב, יברכו השתיים אחרונות והם עוסקים במלאכתם, וי"ל דמהכא משמע דאסור לברך בשעת עשיית מלאכה. והכי איתא ביושע"מ [בבב"ב סי' ה"ה] אמר רבי מנא זאת אומרת שאסור לעשות מלאכה עד שיברך (לפניו – בשעה שיברך).

וכ"כ בס"מ קפ"ג – גרסין בירושלמי [בבב"ב סי' ה"ה] שאסור לברך והוא עוסק במלאכתו.

והביא דבריו אלו להל' בס"מ קפ"ג [סי"ב] – אסור לברך והוא עוסק במלאכתו. ובס"מ קצ"א [סי"ב] – אסור לעשות מלאכה בעודו מברך (ובאר המשנים [סי' קצ"א] דבסי' קפ"ג מיידי שקודם התחיל במלאכה, ובסי' קצ"א מיידי שקודם התחיל לברך, והיא היא).

והביא המג"א [סי' קצ"א ס"ק ב] דאל"כ גם הפועלים ה"ל לברך ולעשות מלאכה, אלא ע"כ מוטב לדלג בברכה מלעשות מלאכה בעודו מברך. והוסיף לדינא דנ"ל דאפי' תשמיש בן אסור לעשות.

ובט"ז [שם] כתב דלא תטעה לומר דדוקא בשעת ברכתי אסור בעשיית אחרת עמה, ולא בשאר ברכות או תפילה, אלא מודא, גם בכל מידי דמצוה לא יעסוק בשיחה אחרת, וכלל הדין זה כאן בבהמ"ז אלא לתרץ קושיא, אבל בודאי בכל המצות לא יעשה אותם ועוסק בדבר אחר, כי זה מורה על עשייתו המצוה בלי כוונה אלא דרך עראי ומקרה. וזה נכלל במאמר תורתנו יו"ד ק"ו כ"ו [סי' א] ואם תלכו עמי בקרי, שפירושו א"מ שתלכו עמי היינו בעשיית המצוה, מ"מ היא בדרך עראי ומקרה. ונ"ל שבכלל איסור זה יש ג"כ שלא לעסוק בתורה באותה שעה, כי זה גורם ג"כ על בהמ"ז

שהיא על צד המקרה והודמן. ואפי' עוסק במצוה זו ועוסק במצוה אחרת עמה, אינו נכון, כל אחד מבטל הכיור. עכ"ל.

ובפמ"ג [שם] כתב להקשות מהא דאמרין בברכות [ט"ז] דבפרק שני דק"ש האומנין עוסקין במלאכתן וקורין. וכ"כ הרמב"ם [פ"י מה"ל ק"ש ה"ד] דאפי' בבעל הבית דינא הכי דפרשה שניה יכול לקרוא בעודו עוסק במלאכתו. וכן פסק המחבר [סי' ס"ו].

רצ"ע. ואפשר דקריאת פרשה שניה של ק"ש כלימוד תורה חשיב, ושירי לעסוק במלאכתו בעת לימוד תורה, ודוקא בעוסק במצוה לבר מדברי תורה אסור לעסוק במלאכתו. וגם כשמבדק ברכת המזון אסור לעסוק ולענין דברי תורה, והיינו במצוה זו אין נכון לעסוק באחרת. והיינו כשיש זמן לעשותה א"כ, הוה לאו הכי ויש יכולת לעשות שתיהן ועשה שתיהן.

[ובשו"ע הרב [סי' קפ"ג ס"ד] כתב להלק בין דבר שצריך לשום ליבו אליו לבין מלאכה בדיים, וז"ל: אסור לעשות מלאכה בעודו מברך מפני שנראה כמברך בדרך עראי ומקרה, אפי' תשמיש של אסור לעשות אע"פ שאינו מונעו מלברך, ואע"ל שלא יעסוק בדבר שצריך לשום ליבו אליו אפי' הוא דבר מצוה כגון טעם התורה, שמנצא פונה לבני מונעו מלברך, והוא אינו נכון לכתחילה גם בשאר ברכות כיון שכולם צריכים כונה לכתחילה לדברי הכל, וכן בק"ש אפי' מפרק שני ואילך, משא"כ מלאכה בדיים לא מנעו אלא בפרק א' של ק"ש].

ובמשנ"ב [סי' ס"ג ס"ק י"ט]. על דברי המחבר [שם ס"ד] שכתב דאם היה עוסק במלאכה ורצה לקרות ק"ש יתבטל ממלאכתו עד שקרא פרשה ראשונה כדי שלא יהא קורא עראי, כתב וז"ל: עד שקרא – מכאן משמע דמכאן והלאה מותר אפי' בברכות ק"ש, וכן מבואר להדיא בס"מ סי' ב"י

בד"ה ומ"ש רק אם ארעו וכו' עייניש, וע"י לקמן [סי' קצ"א ב"י ס"ק א] וצ"ע. ומ"מ במשנ"ב שם [סי' קצ"א ס"ק ה] הביא דברי המג"א והט"ז וז"ל: אסור לעשות

האם מותר לעשות טיפול שיניים בחול המועד

א. איסור מלאכה בחוה"מ. ב. לצורך רפואה. ג. שלא במקום חולי. ד. טיפול שיניים.

א. איסור מלאכה בחוה"מ

חול המועד אסור במלאכה, והכרעת הביאור הלכה (ריש סי' תקל) שמלאכת חוה"מ אסורה מה"ת ואין להקל להחשיבה כדברגן כ"א לצורך גדול. והארכנו בזה בגליון ז'.

אלא שמצינו מחלוקת בסוגי המלאכות האסורות בחוה"מ. דעת הרמב"ן (סוף פסקי מלאכת חוה"מ ד"ה וי"ל שמן התורה) דחוה"מ שיה ליי"ט בשאר האיטורים. וכ"כ המנחת חינוך (מצוה שכן אות ד) בדעת הרמב"ן. אולם היראים (סי' שד) נקט שכל הצד שמלאכת מועד אסורה מה"ת היינו דוקא מלאכת טורח. וכ"כ להדיא עוד ראשונים. ולשיטתם מלאכה שאין בה טרחא מותרת. והכרעת הח"א (עיין מכלל קו ההלכה) שבחוה"מ איכא איסור מלאכה כמו ביו"ט. וכן מבואר במ"ב (סי' תקמ"ט ס"ג) וסי' תקל"ט ס"ג (ועוד). ועיין בש"כ (פס"ח אות כו). והארכנו בזה בגליון ח' קחנו משם.

אולם מותר לעשות בו דבר שהוא לצורך המועד אם הוא כרוך רק במעשה הדיוט, ולצורך דבר האבד או לצורך אוכל נפש אף מעשה אומן שרי.

ב. לצורך רפואה

מעשה יש לעיין לענין עשיית צרכי רפואה. הדנה מצינו בתוספתא (מו"ק פ"ב ה"ה) שותין מי זבלים וכו' במועד מקיזין דם לבהמה לחיה ולעופות וכו', עכ"ל. ועי' במנחת בנורים (שם) שכת' דקמ"ל דלא חיי' משום שחיקת סממנים. ועיי' שכתב שאין מונעים רפואה לבהמה אפי' במלאכה דאורייתא. והרמב"ם (רו"ט פ"ח טו) כתב בזה"ל: וכל מאכלות ומשקים שאינן מאכל בריאים אלא לרפואה מותר לאדם לאכלן ולשתות במועד, עכ"ל. ומשמע מדבריו דעד כאן לא התירו לצורך רפואה רק שתיית סממנים וכד', אבל עשיית מלאכה אסור. וכן משמע מהרי"ף (מו"ק ד. ברי"ף) והרא"ש (פ"א סי' כ).

אלא צ"ע דאין לך דבר האבד וצורך אוכל נפש גדול מזה. ועיי' צ"ל דהרמב"ם לא מיירי אלא במי שרוצה לשמור על בריאותו, אבל לעולם לצורך רפואה ממש אפילו במקום מיחוש י"ל דרשאי לעשות אף מלאכה מורה. וכן מצאנו במאירי (מו"ק י. ד"ה מקיזין) שאפי' רפואה שיש בה מלאכה מותרת, ולדעתו אפי' שאינו חולה אלא שעושה (אפי' מלאכה גמורה) לשמור בריאותו שרי, ואפי' בדברים שאין ראויין לאכילה לבריא. וכדבריו משמע מהשו"ע (סי' תקל"ט ס"ג) שסתם וכתב "כל רפואה מותרת בחול המועד". וכן מוכח ממה שמצינו בתוספתא שם שלצורך בהמה התירו אף מלאכה גמורה, וכן פסק השו"ע (סי' תקל"ט ס"ג), וכ"ש לצורך אדם דשרי.

אלא דעי' במ"א (שם סי' יב) שכתב על דברי השו"ע, פי' שמתר' לשתות דבר שהוא משום רפואה משמע דביי"ט אסור לשתות עסי' תצ"ו, עיי'. משמע דסי' דדוקא לשתות דבר שהוא משום רפואה שרי לצורך חולה.

אבל הנשמת אדם (כ"ל קי אות ב) תמה על המ"א וכתב אף דלכ' מדברי רי"ף ורא"ש שכת' הבי"ט משמע דוקא לשתות רפואה שאינו בשבת אלא משום שבות משמע דמלאכה גמורה אסור, נ"ל דלינתא שהרי הקות דם הוא מלאכה גמורה וכו' ואפי' מותר להקזי דם לבהמה בחוה"מ כדאיתא בסי' תקל"ו וכו' וא"כ כ"ש לצורך גוף האדם דאין לך דבר האבד גדול מזה, ולעולם שתיית סממנים מותרת אף לבריא, ולצורך חולה ודאי כל רפואה אפי' עיי' מלאכה גמורה מותרת דאין לך דבר האבד גדול מזה ובמקום חולי לא גזרו כלל. וכן פסקו הפמ"ג (שם א"א סי' ב) והמור וקציעה (סי' תקל"ט ס"ג) שכל רפואה מותרת בחול המועד אפילו עיי' מלאכה גמורה. וכן פסק המ"ב (סי' תקל"ט ס"ג). [ועיי' בערוה"ש (אות ב) שכת' דמותר' ליטול כל מיני רפואות בחוה"מ ואף שעיי' לא יהיה ביכולתו להכיל ושתיה מי"מ רפואתו קודמת אף שאינו חולי גמור, עיי'].

ג. שלא במקום חולי

אלא דעי' בפמ"ג (סי' תקל"ט א"א סי' יב) שמשמע דרק לחולה שאין בו סכנה מותר מלאכה גמורה. וכן נראה מהמ"ב (סי' תקל"ט ס"ג) (ה' דלצורך חולה שאין בו סכנה. וכן מבואר בביאור הלכה (ס"ט) תקל"ט ד"ה כל אדם מותר) דדוקא במקום חולי התירו מלאכה או במקום שמצטער כל גופו.

אבל דבריהם מסביר צ"ע דאין לך דבר האבד גדול מזה ולא גרע מהא דנפסק בשו"ע (סי' תקמ"ו ט"ה) עושה אשה כל תכשיטיה במועד, ופירש הריטב"א (מו"ק ריש יד. ו: ד"ה עושה אשה) דתכשיטים הם בכלל צורך אוכל נפש וצורך המועד. והביאו להלכה בביאור הלכה (סי' תקמ"ו ט"ה) על ס"ה ד"ה כל תכשיטיה. ועוד דמהשו"ע הני"ל משמע דרפואה שריא לגמרי. וכן במאירי (שם) מבואר דרפואה בכלל ההיתר של דבר האבד הוא ועיי' התיר אפילו שלא במקום חולי. ועיי' עוד בריטב"א (מו"ק יד. ד"ה אמר שמואל קטן) שכתב על הא דאמרו דקטן מותר לגלחו במועד, פרש"י ז"ל אם השער מצער, ודברי פי חכם חן דאי לצורך תיקון גופו או לצורך רפואה פשיטא ואפי' בנולד קודם המועד דהא אפילו מבהמה אין מונעין רפואה, עיי'. וכן מבואר באבני"ז (א"ח"ח סי' שצה אות ז) שכתב שרפואה מותרת כעין שהתירו משום פסידא אף שלא לצורך המועד. ועיי' שהתיר לקחת תרופה שתשפיע רק אחרי המועד. והפמ"ג (סי' תקל"ט א"א סי' יב) וסי' תקל"ט א"א סי' ב) כתב שרפואה מותרת משום דהוי צורך המועד.

ובשאר הלוי (ח"ח סי' קכה אות ג) תמה על דברי הביאור הלכה, דסוגיא דעלמא דגם למיחוש בעלמא מותר לעשות רפואה, ודבריו עומדים נגד משמעות הפוסקים סי' תקל"ט ס"ג, עיי'. וכן דעת הגר"ן ש"ש (חוט שני חוה"מ פ"ב בה"א) והתיר לקחת ויטמינים או כדורי חיזוק בחוה"מ, וכ"כ בש"כ (פס"ו אות ב).

ד. טיפול שיניים

מעשה י"ל שהנצרך לעשות טיפול בשיניים (הנוגעים לרפואה כגון סתימת חור וכד'), לדעת השו"ע ודעימיה י"ל דמותר בכל גוונא כיון שרפואה הותרה בחוה"מ, אולם לדעת הביאור הלכה רשאי לבצעו דוקא אם מצטער כל גופו.

ובאג"מ (א"ח"ח ח"ג סי' עה) כתב שלרפא השיניים בחוה"מ אם יש לו צער אף צער קטן ודאי מותר, ואם אין לו צער וגם אין לו לחוש שיקלקלו יותר אין לרפאות בחוה"מ כי הרי הוא מלאכה ממש, והא דאיתא בשו"ע סי' תקל"ט ס"ג ב' היינו כשיש צורך לעשות עתה כיון שיש לו צער או שיש חשש קלקול כשיחכה עד אחר יו"ט, אבל כשאפשר לחכות אין טעם להתיר, עכ"ל [ועיי' שהתיר גם לתקן משקפים א"כ הם רק לתענוג כגון משקפי שמש. ועוד כת' בעל האג"מ (זכרון שלמה חוה"מ בשו"ט סי' טז) דאסור ללכת לרופא בחוה"מ בשביל בקורת שנתית וכד' אפי' אם הרופא לא יעשה שום מלאכה, משום זלזול המועד].

ולכאורה צ"ע שהרי שתיית דברי השו"ע משמע דבכל גוונא שרי. וכן העירונ' מדברי הגר"ח (פ"ג שייברג שליט"א [צ"ל] וותר) היולדת פמ"ו (הגה א) שדחה דברי האג"מ כי רפואה מותרת כאלו נפש (א.ה). עיי' מש"כ בזה לעיל [ומני"ל לחדש גזירות חדשות, וכן מוכח מהשו"ע (שם) שלא אסור כלל שום דבר שיש בו משום רפואה בחוה"מ. וכן מסתברא דמבואר בריטב"א (מו"ק ט. ד"ה עושה אשה) שכל צרכי הגוף כאוכל נפש בחוה"מ, אלא שגזרו על גילוח וכיבוס והובא להלכה בקיצור בביאור הלכה (סי' תקל"ט ס"ג) ד"ה ואלו, עיי'].

וכדברי הגר"ח שליט"א [צ"ל] הני"ל כתב הש"כ (פס"ו אות ב והגה פה וקצט) אלא שהוסיף שם בדמקום דאיכא רק משום צרכי הגוף מותר דוקא אם נהנה במועד ועיי' טיפול לישר השיניים אסור. [ואפשר שהשבט הלוי הני"ל נמי מודה בזה ומשי"כ "מיחוש" אורחא דמילתא נקט].

מסקנא דדינא -

העולה לדינא, כל צרכי רפואה מותרים במועד בין עיי' לקיחת תרופות וויטמינים בין עיי' מלאכה במקום חולי או מיחוש. וכן מותר לעשות כל טיפול שהוא כגון טיפולי שיניים כיון שיש בו משום צרכי הגוף אם נהנה במועד, אולם טיפול לישר השיניים אסור.

מלאכה וכו' - מפני שנראה כמכרך בדרך עראי ומקרה, ואפי' תשמיש קל אסור לעשות, ואצ"ל שלא יעסוק בדבר שצריך לשום ליבו אליו. וכתב הט"ז שיש לזהר שלא לעיין בד"ת בשעה שמכרך בהמ"ז כי זה מורה על היות בהמ"ז אצלו רק על צד המקרה והמודמן, ולא דוקא בבהמ"ז ה"ה כשעוסק בתפילה או באינו ברכה אחרת, וזה נכלל במאמר וברחינו ואם הלכו עמי קרי, והיינו שלא יהיו המצות אצלנו על צד המקרה והמודמנות בעלמא.

ובבה"ל [שם] הביא שאר דברי הט"ז - דה"ה כשעוסק באיזה מצוה לא יעסוק או בדבר אחר. וחזינן דאע"פ דהמשנ"ב נתקשה נמי בדברי הט"ז, מ"מ הביאו לדינא במשנ"ב לענין תפילה ושאר ברכות, ובבה"ל הביא דבריו אף לענין שאר מצות.

ובשלמת חיים [הנמ"ח סי' ט"ז] נשאל הגר"ח זוננפלד - לדברי הט"ז דאפי' בברכה דרבנן לא יעסוק בדבר אחר אפי' קל בשעה שמכרך, מה הדין לענין נגיוב הידים בשעת ברכת אשר ציר. והשיב דנראה דזה שייך למצוה וכוודאי אין בו קפידא.

אולם בהליכות שלמה [פ"ב דבר הלכה סי' ט"ז] הובא כעין סברא זו רק בדרך לימוד זכות על הנהוגים כן - דמה שיש שאינם נוהגים מלנגב הידים בשעה שמכרכים על נטילת ידים, יש ללמד עליהם זכות על כך דכיון שעוסק במצוה או גופא אפשר דאינו מגרע מן הברכה. ובהורחות הלכה שם הביא דהגר"ש עצמו דקדק לנגב רק אחר גמר הברכה, וכן ברכת אשר ציר דקדק לאומרה רק אחר שגמר הניגוב לגמרי.

יעויין עוד בשלמת חיים [הנמ"ח סי' קנ"ב] דנשאל אם מותר לקפל הטלית והתפילין בעת אמירת שיר של יום. והשיב דלכא"ו דברי הט"ז תמוהים מדברי הרמב"ם דהתיר לעסוק במלאכתו בשעה קריאת פרשה שניה של ק"ש, וכתב בה"ה ששעוסק בדבר שיהיה עליו בשעת התפילה כנראה אין בו קפידא.

[נכתב ע"י הרב ש.פ. שליט"א]

פניני מוסר

עיני פרשת פרה - ביטול הישות והחומריות

"הנה פרשת פרה אדומה י"א שחובת קריאתה בתורה היא מדאורייתא (ש"ש א"ח סי' תרפ"ה ס"ז). ובעבודת ישראל כתב רמז לזה במאה"כ וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, שלכאורה מיותר אמרו לאמר פס"ב, אך הכוונה בזה שגם בזמן שלא יוכל ולקיים בפועל מצות פרה אדומה יקיימה ע"י "לאמר" ע"י קריאת הפרשה בתורה. וזה צ"ב, שהרי מצוה פרה היא מצוה מעשית ומה ענין מצוה דאורייתא על הקריאה...

והענין, הנה כתיב (ישעיה מה) יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע אני ה' עושה כל אלה. הקב"ה ברא את הטוב וכנגדו ברא את הרע, זה לעומת זה עשה אלקים. מקור הטוב הוא בחי' א"ן, ביטול היש, ומקור הרע הוא הישות ממנה נובעים הקנאה והתאוה והכבוד והמשכים כל הדברים הרעים...

ככל שיהודי עוקר את הישות והחומריות ומגיע יותר לבחי' א"ן כך שולט בו שלטון הטוב... וכל תכלית התורה ויעודו של יהודי הוא לעקור את החומר ואת הישות...

ועפ"ז י"ל אמרו זאת חוקת התורה, שהתורה מלמדת לנו בזה שענין הטהרה הוא חוקה כללית לכל התורה, שכל התורה מביאה יהודי לטהרה ולעקירת הישות, שיהודי ישלוט על החומריות והישות שלו, אשר זהו כל עצמו של עולם התיקון בחי' א"ן...

והעולה מהדברים דאם אמנם קיום מצות פרה בפועל מתקיים רק ע"י שריפת הפרה, אבל התוכן הפנימי של פרשת פרה הוא עבודת רוחנית של ביטול הישות והחומריות שהיא קדש קדשים ואינה בטלה אף בזמן שאין אפר פרה בפועל.

ולפי"ז י"ל ענין קריאת הפרשה בתורה, ע"פ מה דקי"ל שהנשמה של כל מצוה וכל ענין שבקריאתה מטיא ונגיזה באותיות התורה הן בפסוקים המדברים ממצוה זו, ומכ"כ בפרשת פרה אדומה טמונה נשמת המצוה. והקריאה בתורה בפרשה זו מסוגלת לעקירת הישות והחומריות.

(תנבות שלום להאדמו"ר מסלונים, סוף שמות פרשת פרה עמ' ש"י - שיד עיי"ש באריכות)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"